



Ansøgning om erstatning af overkørsel, etablering af "vadested", samt udlægning af gydesubstrat, sten til skjul og "dødt ved" i Vagtboløbet med udløb i Hjelm Bugt på Møn.

Undertegnede skal hermed på vegne af Møn Sportsfiskerforening og Grusbanden Fishing Zealand, ansøge om tilladelse til at erstatte en overkørsel med et 6 m langt korrigeret stålrør med min Ø800 mm, udlægge sten til "vadested" som erstatning for et 400 mm betonrør, samt udlægge gydesubstrat, sten og "dødt ved" til skjul på en knapt 800 meter lang strækning i det private vandløb, Vagtboløbet, som har sit udløb i Hjelm Bugt på sydsiden af Møn.

Navnet Vagtbo (eller *Vagtbod*) har dybe rødder i Møns kystforsvar, idet navnet sandsynligvis stammer fra en "vagt-bod" eller et lille hus, hvor man holdt vagt mod fjender fra havet (måske venderne eller senere svenskerne). Møn har historisk været ekstremt udsat for landgang fra syd. "Vagt" refererer derfor til overvågning, og "bo" eller "bod" henviser til et fast opholdssted eller en lille bygning. Det er altså stedet, hvor "vagtposten boede". Vagtboløbet tyder derfor på, at den har løbet tæt ved denne strategiske post. Det passer også ind i de andre navne i samme område. Rytzebæk (Rydsbæk) og Pomlenakke på Falster, navne der kan spores tilbage fra vendernes tid.



Vagtboløbet, projektstrækning.

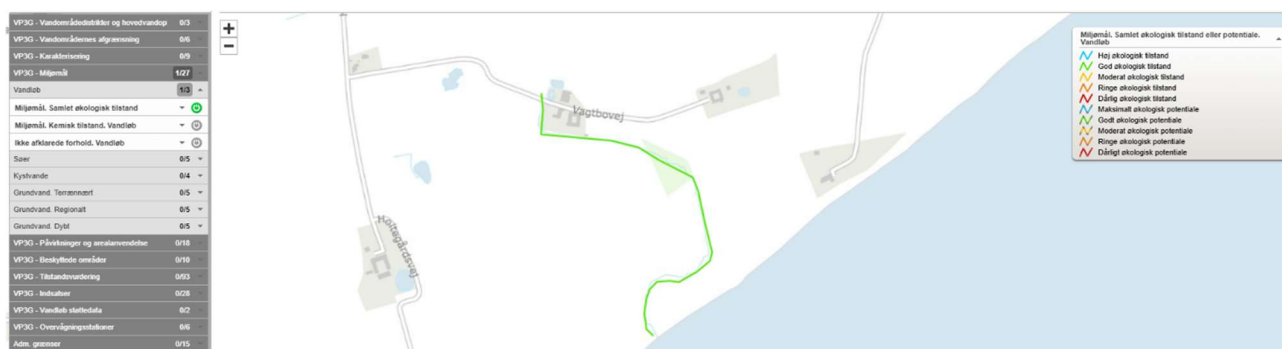
Vi ønsker desuden at forbedre passagen i vandløbet, idet der flere steder har samlet sig deciderede spærringer som følge af nedfaldne grene og kviste.

Den etablerede overkørsel virker pt. som en spærring og kræver kontinuerlig vedligeholdelse af lodsejere for ikke at stoppe helt til. Ligeledes vurderes det, at et 400 mm rør, der er trykket ned under eksisterende bund nogle få hundrede meter opstrøms stenkisten, også virker som en spærring. Desuden vil vi forbedre de fysiske forhold i Vagtbøløbet ved at udlægge gydesubstrat og sten til skjul, samt udlægge "dødt ved" på en udvalgt projektstrækning, hvor Vagtbøløbet har et fint fald i et skovlignende forløb med skyggende træer på en strækning, der er velegnet som gyde- og opvækstvandløb for ørreder. Samtidig vil vi sikre en større biodiversitet, da udlægning af sten, "dødt ved" og gydesubstrat giver gode betingelser for de invertebrater, der kræver iltrige forhold.

Lodsejer er Bjørn Nørgaard Sørensen, Lene Adler Petersen (matr. 12a) og Ejvind Stenersen Jørgensen (matr. 12c).

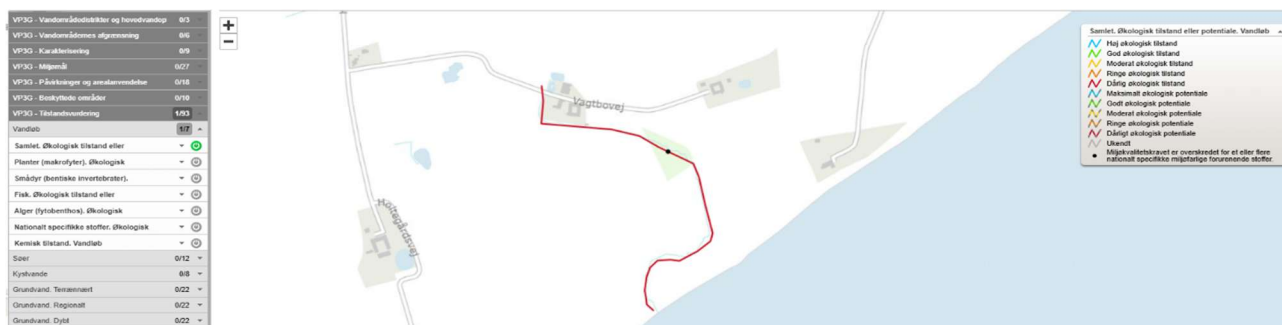
Projektets formål:

Formålet med dette projekt er dels at fjerne spærringer og sikre den frie passage og dels at skabe miljøforbedringer for fisk og øvrige fauna i vandløbet ved at restaurere en strækning af Vagtbøløbet således, at vandløbet på projektstrækningen skal kunne fungere som gyde- og opvækstvandløb for ørreder med god økologisk tilstand. Dette spiller fint sammen med Miljømålet for den udvalgte strækning af Vagtbøløbet, der ifølge Vandrammedirektivet, skal leve op til netop god økologisk tilstand.



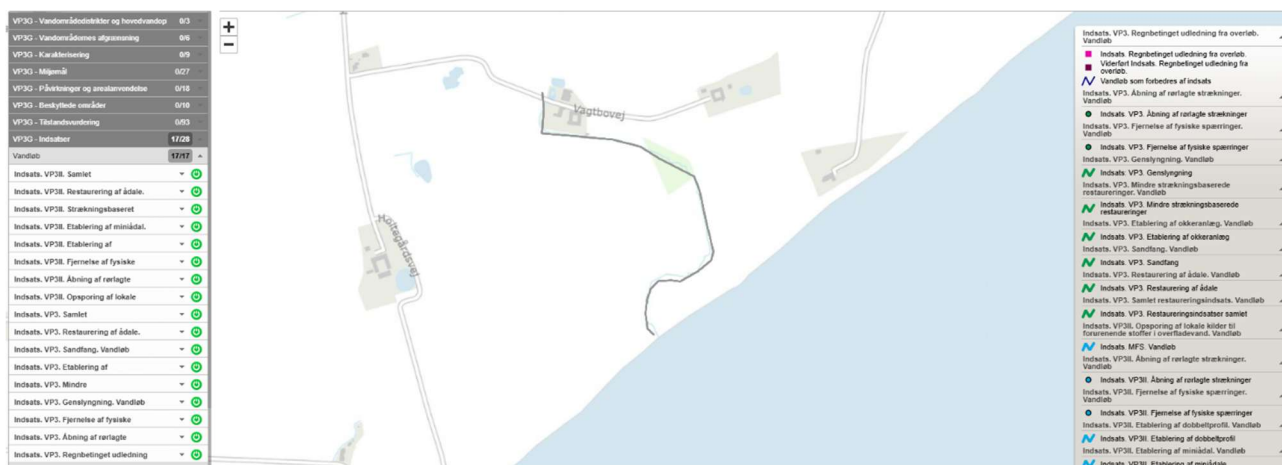
Miljømålet for Vagtbøløbet er god økologisk tilstand.

Ifølge Novana er der dårlig økologisk tilstand i Vagtbøløbet på projektstrækningen, samt en overskridelse af Miljøkvalitetskravet for et eller flere nationalt specifikke miljøfarlige forurenende stoffer.



Miljøtilstanden i Vagtbøløbet er dårlig økologisk tilstand

Med implementering af Vandrammedirektivet skal Vagtbøløbet efter 2027 opfylde miljømålet god økologisk tilstand, men der er ikke udpeget indsatser for at sikre opfyldelse af Miljømålet.



I Vagtbøløbet er der på projektstrækningen ikke udpeget indsatser i VP3.

Projektets Lokaltet:

Vagtbøløbet er et privat vandløb, der i Vandrammedirektivet nu skal leve op til god økologisk tilstand og er beskrevet som T.T. Hjelm Bugt i Vandområde 2,6 (Identifikation: DKRIVER1322, nyk_2,6_3490).

(1 af 2)

Offentlige og private vandløb:
VAGTBOLØBET

VANDLOB_RE VAGTBOLØBET

VANDSYSTEM T.T.HJELM BUGT

ADM Privat rørlagt

ORDEN 1

RORLAGT N

H_OPLAND 2.6

Regulativ

[Zoom til](#)

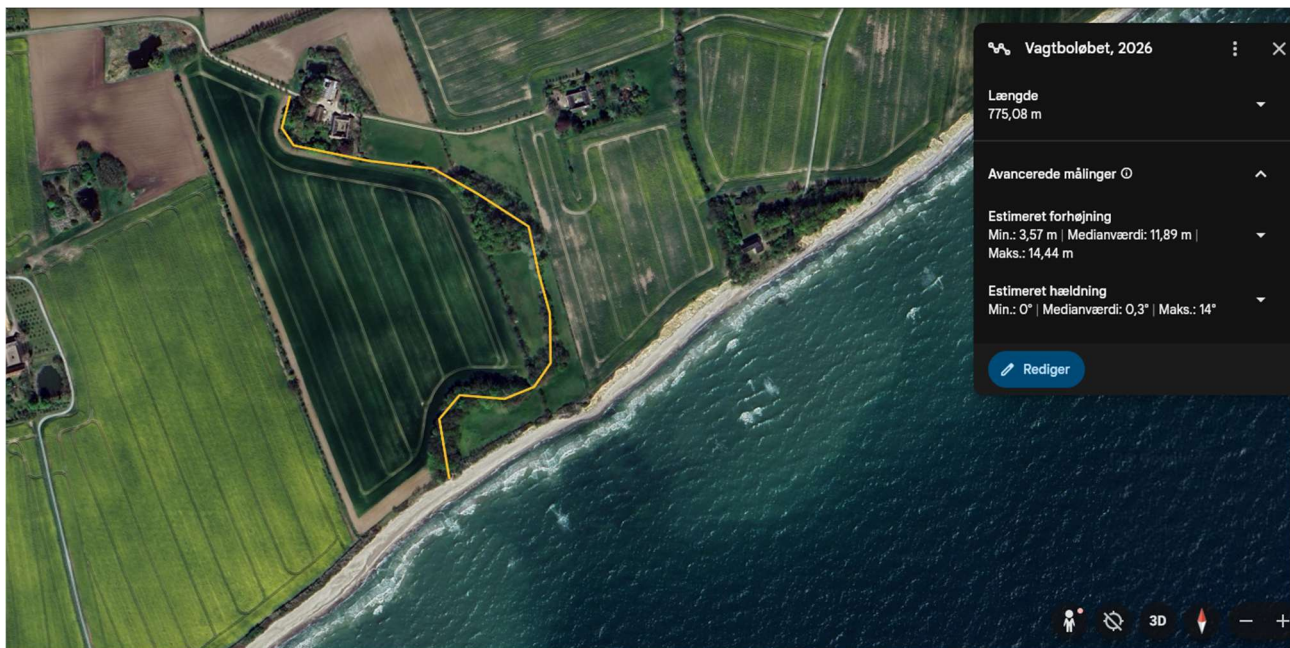
(2 af 2)

Målsat vandløb: <https://vandplandata.dk/vp3endelig2022/vandomraade/vandloeb/DKRIVER1322>

link	Flere oplysninger
farvekode	2
distr_id	DK2
distr_na	Sjælland
ho_id	DK2.6
ho_na	Østersøen
kom1	Vordingborg
kom2	
kom3	
kom4	
ov_id	DKRIVER1322
mst_id	nyk_2,6_3490
ov_navn	T.T.HJELM BUGT
ov_kat	Vandløb
ov_stoe	0,81
ov_stoe_en	km
na_kun_stm	Naturlig
ov_typ	RW1
mal_oko_sm	God økologisk tilstand
til_oko_sm	Dårlig økologisk tilstand
ris_oko_sm	Ingen data
til_oko_be	
ov_ngf	
til_oko_mf	Ukendt
til_oko_bb	Dårlig økologisk tilstand
til_oko_fk	Ukendt
til_oko_fb	Ukendt
til_oko_ms	Ukendt
mal_oko_fk	-
dfl_data	Flere oplysninger

Identifikation af Vagtbøløbet på projektstrækningen.

Projektstrækningen strækker sig fra rørunderføringen under Vagtbovej ved husnummer 2 til udløbet i Hjelm Bugt på sydsiden af Møn. Hele projektstrækningen er i alt ca. 800 meter.



På projektstrækningen, løber Vagtboløbet primært i et beskyttet forløb, men der er også korte strækninger, hvor vandløbet løber i et mere åbent landskab.



Udløbet af Vagtboløbet til Hjelm Bugt



Udløbet set fra skovkanten ud mod Hjelm Bugt

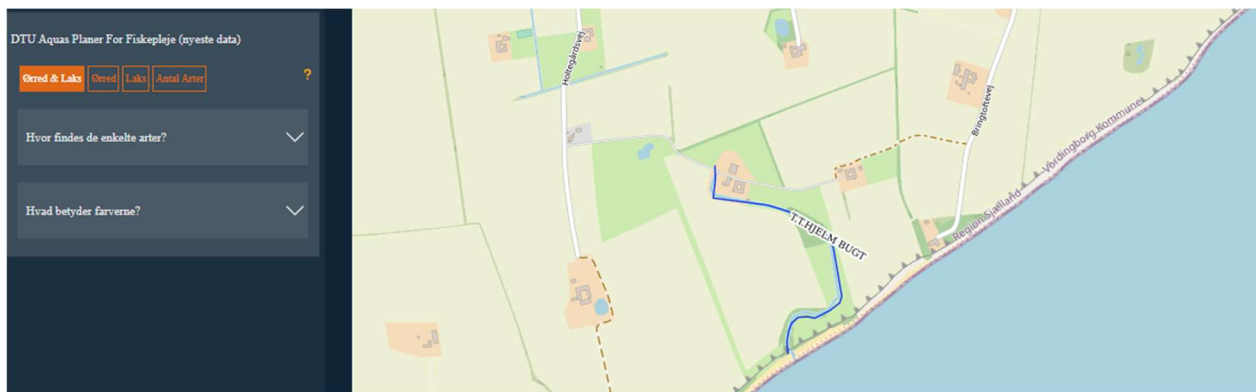
På den pågældende strækning af Vagtboløbet er der et fint fald, som enkelte steder vurderes til at være omkring 10-15 ‰, mens andre steder har et mere moderat fald på 3-5 ‰. Vagtboløbet er på hele projektstrækningen ca. en meter bred, men der er enkelte steder, hvor bredden er en anelse større, dog maksimalt 2 meter.

Vandløbet er rørlagt opstrøms projektstrækningen.

Ifølge lodsejere kan Vagtboløbet løbe tør om sommeren, men som regel løber der en anelse vand også i de tørre sommermåneder.

Både i september og december 2025, var der en fin vandføring og et af formålene ved restaureringen er netop at skabe tilstrækkelig variation til, at der også i de tørre perioder, skabes mindre "pools", hvor ørredyngel og invertebrater kan overleve.

Der er ikke foretaget undersøgelser af ørredbestanden i Vagtbøløbet af DTU Aqua, der har det overordnede ansvar for Fiskeplejen i Danmark. Men det er naturligvis formålstjenligt, at de dukker op, næste gang de skal undersøge vandløbene på Møn i forbindelse med revidering af Fiskeplejen på Lolland, Falster og Møn.



Ørredkortet, Vagtbøløbet er ikke undersøgt af DTU Aqua.

Beskrivelse af projektforslaget

Projektforslaget indebærer følgende ændringer i Vagtbøløbet.

På projektstrækningen erstattes den nuværende overkørsel med et 6 m langt korrigeret stålør med min. Ø800 mm, som pakkes pænt op med fodbold-store sten omkring enderne således, at der skabes passage ved overkørslen og den kontinuerlige vedligeholdelse for at sikre passage igennem stenkisten ophører.

Ligeledes erstattes et 400 mm rør ved en anden vejunderføring med sten i størrelse 64-110 mm der lægges i vandløbet således, at både ejerens heste og køretøjer kan passere vandløbet, og samtidig kan vandløbet selv ved store, såvel som små vandføringer, risle hen over stenene, der således kan opfattes som kørevej over vandløbet.

Dette tiltag har projektansøger etableret andre steder, blandt andet i Næstved Kommune, hvilket har virket fint og både tilgodeset lodsejers ønske om at kunne køre over vandløbet, og samtidig har der været passage for fisk og invertebrater i vandløbet. I gamle dage ville man betegne dette tiltag som et "vadested", hvilket fandtes i mange vandløb.



Overkørsel holdes kontinuerligt ved lige



Rørunderføring (400 mm) begravet i bunden

Udover at sikre passage ved disse to potentielle spærringer, vil vi ligeledes med projektet sikre passage ved at fjerne de mange grenspærringer, der ligger i vandløbet.

Disse grenspærringer fjernes ved projektudførelsen og samtidig vil der blive aftalt en gennemgang af vandløbet i september-oktober måned fremadrettet således, at optrækkende fisk i gydetiden, ikke støder på spærringer i vandløbet netop når fiskene vandrer opstrøms for at gyde.



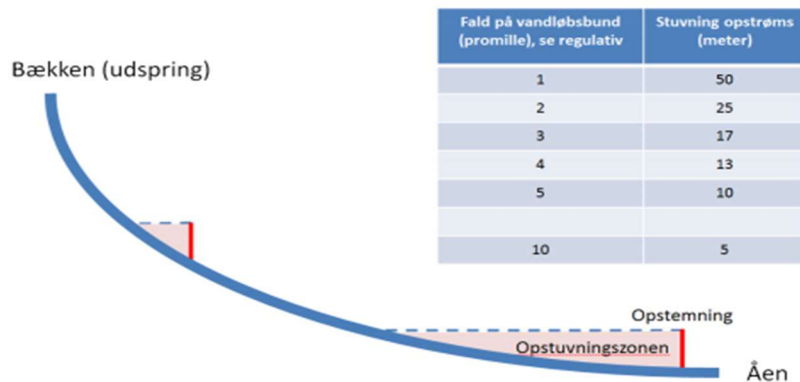
Én af de utallige grenspærringer, der forhindrer passage i Vagtbøløbet.

Desuden ønsker vi at udlægge gydesubstrat, skjulesten, samt "dødt ved" for at forbedre de fysiske forhold i vandløbet uden at vandføringsevnen påvirkes, da der (som tidligere nævnt) er et meget fint fald på hele projektstrækningen.

Gydesubstrat.

Der udlægges 10 gydebanks á 2½ meters længde på den knap 800 meter lange strækning. I alt udlægges 5 m³ gydesubstrat fordelt på de 10 gydebanks, svarende til ½ m³ hver. Gydebanksene placeres således, at de ikke vil være til gene for hverken brønderføring eller "vadedest".

Note til udlægning af gydebanker i vandløb: Gydebankerne består af gydesubstrat, der lægges i et tæppe på ca. 20 cm. Gydesubstratet består af 15% singels (ø 32-80 mm) og 85% nøddesten (ø16-32mm). Gydebankerne vil blive udlagt ifølge vejledningen fra DTU Aqua: "Sådan laver man en gydebanke", se: <https://vimeo.com/110116920>.



Figur 7

Beregning af opstuvningszonens længde i vandløb med forskelligt fald på vandløbs bund. Effekten af opstuvning er længst i vandløb med ringe fald. Tabellen viser opstuvningszonens længde ved en opstuvning på 5 cm. Opstuvningszonen vil være dobbelt så lang, hvis man laver en op-

Figur 8

En landmålerstok med afsatte mærker for den ønskede vandstand er et simpelt og godt redskab til at sikre sig, at vandstanden holdes på det ønskede niveau.

Her er der sat en plastikstrip ved vandstanden inden restaureringen og en anden strip 5 cm over, som markerer den aftalte opstuvning ved en gydebanke.



Figur 9

Principskitse for, hvordan man vha. landmålerstokke med markeringer af vandstandsforholdene kan sikre sig, at man ikke påvirker opstrøms beliggende områder, når man udlægger en eller flere gydebanker.

Skjulesten (Ø300-400 mm).

Mellem gydebankerne udlægges der spredte større sten, samt "dødt ved" til skjul og variation, der blandt andet vil skabe en større koncentration af vandhastigheden således, at der vil opstå dybe huller, hvor ørredyngel og invertebrater vil have mulighed for at overleve i tørre sommerperioder.

Udlægning af sten og "dødt ved", vil yderligere skabe skjul og levesteder for netop den fauna (fisk og invertebrater), miljømålene er "hængt op" på.

Forventningen er derfor, at der indenfor en kort årrække vil være opnåelse af Miljømålet. Der udlægges ca. 1 sten (Ø300-400 mm) pr. løbende en-to meter vandløb alt afhængig af de faktiske forhold. Ialt 21 m³ (10 sten pr. løbende 15 meter vandløb) Disse sten skal fungere som skjulesten for fisk og smådyr, samt skabe variation i vandløbet. Stenene udlægges i hele vandløbets bredde.

Note til udlægning af sten i vandløb: Udlægning af skjulesten og sten til brinksikring vil bidrage til at overbrede vandløbs-strækninger indsnævres således at vandhastigheden nær bunden øges. Dette vil bidrage til at holde vandløbet fri for sand og fine sedimenter. Efter udlægning af groft materiale vil vandløbets selvrensende evne være væsentligt forbedret.

Det vurderes at tiltaget på sigt vil føre til en forbedring af afvandingsforholdene, da behovet for oprensninger reduceres.

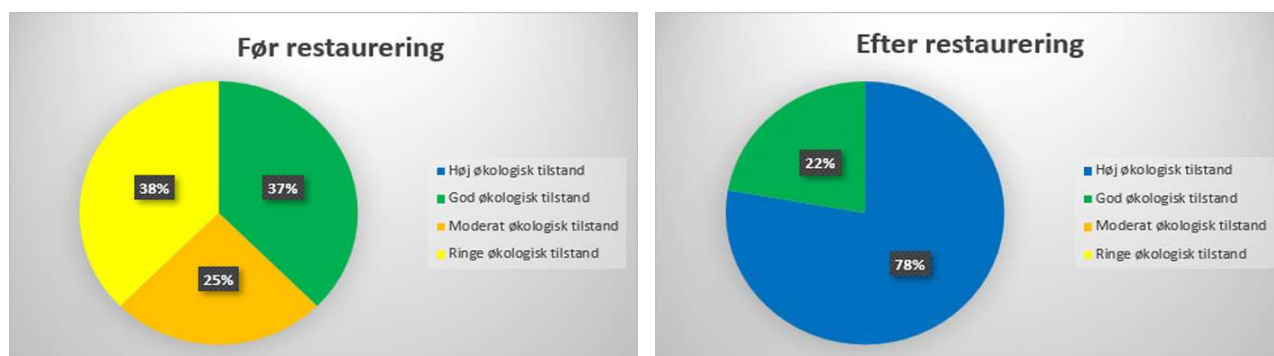
Skjulestenene vil skabe varierede strømningsmønstre og bidrage til at holde gruset fri for sand.

Erfaringsmæssigt medfører udlægning af skjulesten ikke vandspejlshævninger, da stenene fylder en relativt lille del af det vandførende tværsnit og der i øvrigt hurtigt vil erodere dybere strømrender rundt om stenene, så det vandførende tværsnit bevares. Trods dette vil der være en risiko for at stenene kan samle grene mv., der driver med strømmen, og dermed potentielt give anledning til lokale vandspejlshævninger, der dog ofte vil være af kortere varighed og mest udprægede ved lave vandføringer.

Udlægning af skjulesten påvirker ikke vandløbets vandaflodningsevne jf. anbefalinger fra DTU Aqua.

"Dødt ved"

Desuden udlægges "dødt ved" på projektstrækningen, hvilket er uovertruffen for den spæde yngel at søge føde og skjule sig i, hvilket blandt andet har vist sig utallige gange under elektrofiskeri til bestemmelse af bestandsstørrelser. Her ser man ofte en stor koncentration af yngel i "dødt ved".



Figur 1. Figuren viser andelen af befiskninger med de forskellige økologiske tilstandsklasser jf. ørredindekset før og efter restaureringstiltag i fire forskellige vandløbssystemer.

Ovenstående før-og-efter-effekter (foretaget af Århus Kommune i fire restaurerede vandløb i Århus) var ikke kun udlægning af "dødt ved", idet der også blev udlagt skjulesten.

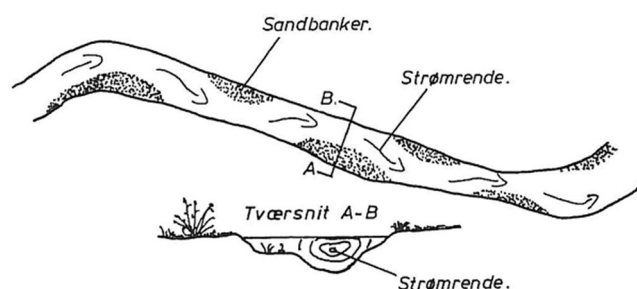
Men tendensen for effekten af disse tiltag, -rod i vandløbet, ser vi alle steder og udlægning af "dødt ved" er ét af de mest effektive tiltag.

"Dødt ved" er dog ikke kun dødt, det er også friske stammer og grene, blot for at slå det fast.

Note til udlægning af "dødt ved" i vandløb: Vi vil på projektstrækningen udlægge "dødt ved" efter de forhold, der gør sig gældende.

Det vil sige ud fra erfarings- og forholdsmæssige hensyn tilgodesee både vandløbets evne til at aflede vand og samtidig tilgodesee de miljømæssige fordele ved udlægning af "dødt ved". Det betyder i praksis, at vi vil udlægge "dødt ved" langs brinken, skiftevis fra side til side således, at vandløbet får et snoet og naturligt forløb.

Figur 2: Princippet for strømrendens forløb



Metode 2, hvor en stamme skæres delvis over. Metode 3, hvor gaffelgrene fastholder "Dødt ved".

Det "døde ved" fastgøres som udgangspunkt til brinken efter tre forskellige metoder, der alle tager udgangspunkt i de faktiske forhold og hensyntagen til det praktisk mulige.

1. Det drejer sig om fastgørelse af grene og kviste vha. pæle (a la faskine-teknikken).

2. *Delvis overskæring af stammer, hvorved kronerne kommer til at ligge i vandløbet, men stammen står stadig med rodnet i jorden.*
3. *Fastgørelse af grene og kviste med gaffelgrene a en meters længde, der bankes ned i brinken og fastholder det "døde ved" i gaflen.*

Der vil naturligvis blive taget hensyn til størrelsen af vandløbet og skulle udlægningen af "dødt ved" ikke have den effekt, vi forventer, eller der på anden vis viser sig at være udfordringer fremadrettet, kan det "døde ved" fjernes.

Samtidig bør det nævnes, at "dødt ved" er et forgængeligt materiale og vi vil dermed i en årrække have glæde af det, hvorefter effekten gradvist aftager.

Økonomi

Projektet kan kun realiseres, hvis der er finansiering via Gruspuljen.

Gruspuljen afholder udgifter i forbindelse med indkøb af materialer til projektet, - gydesubstrat og sten.

Indkøb af 5 m³ gydesubstrat inkl. levering til en samlet værdi af ca. 4.000.- kr.

Indkøb af 21 m³ sten (300-400 mm) inkl. levering til en samlet pris af ca. 16.000.- kr.

Indkøb af 2 m³ sten til "vadested" (64-110 mm) inkl. levering til en samlet pris af 1500.- kr.

I alt 21.500.- kr. Alle priser eksklusiv moms.

Udlægning af sten, "dødt ved" og gydesubstrat vil ske ved hjælp af engagement fra "de frivillige" fra Møn Sportsfiskerforening og Grusbanden Fishing Zealand.

Etablering og indkøb af 800 mm rør, samt fjernelse af overkørsel og 400 mm rør, har Vordingborg Kommune tilbudt, idet de som tilsynskommune skal sikre god økologisk tilstand og i den forbindelse kan se det formålstjenlige i udførelse af projektet.

I forhold til udlægning af "dødt ved", er det vores håb, at vi kan bruge grene, mindre stammer etc. fra de nærliggende arealer langs vandløbet således, at vi nemt kan udlægge det "døde ved" uden omkostninger og klima-aftryk.

Forhåndstilladelse fra Lodsejer.

Vi har haft en fin dialog med lodsejere og har desuden haft en fin snak med Vordingborg Kommune.

Her ser man positivt på projektet, ikke mindst på baggrund af det lokale frivillige initiativ, samt det faktum, at det lille private vandløb i fremtiden skal have opnået Miljømålet, -god økologisk tilstand.

Det er vigtigt for os at pointere, at når vi er færdige med projektet, vil vi naturligvis respektere den private ejendomsret og vil ikke komme i området med undtagelse af den årlige registrering af gydegravninger, fjernelse af mindre grenspærringer og i forbindelse med bestandsanalyser ved hjælp af elektrofiskeri, som danner grundlag for vurderingen af projektets effektivitet, -er der opnået god økologisk tilstand?

Disse bestandsanalyser er vigtige og vi vil foretage en før-undersøgelse og senere, når projektet er udført, -også en efter-undersøgelse.

Efter-undersøgelsen bliver ofte udført et år eller to efter projektet er udført.

Tidshorisont

På vegne af Møn Sportsfiskerforening og Grusbanden Fishing Zealand, vil vi gerne have udført projektet i sommeren 2026.

I denne periode er der normalt tørt og forholdene for at færdes er normalt gode.

Bilag: Kort over de anførte strækninger.

Med venlig hilsen,

Møn Sportsfiskerforening

v/
Christian Skotte,
Vindebækvej 41,
4792 Askeby.
Tlf. 23710222,

Grusbanden Fishing Zealand, Vand- og fiskepleje,

v/bandleder.
Rune Hylby,
Roskildevej 581,
Snekkerup,
4174 Jystrup,
tlf. 25364280,
mail: runehylby@gmail.com.